

УКРАЇНСЬКИЙ КІНОПРОРИВ

*(оглядова довідка за матеріалами преси,
неопублікованими документами та Інтернету 2014–2015 рр.)*

Галузь кінематографії належить до найважливіших напрямів державної культурної політики України. Держава прагне створення успішної, інвестиційно привабливої кіноіндустрії в Україні, орієнтованої як на внутрішній кіноринок, так і на свою нішу у міжнародному культурному просторі і глобальній індустрії аудіовізуальних продуктів. Держава розглядає кінематографію як один із головних інструментів забезпечення інформаційної безпеки країни, патріотично-виховної функції держави і розбудови позитивного іміджу України [1].

Протягом 2014 року у кінопрокат вийшло 8 повнометражних ігрових фільмів та 1 кіноальманах, створених за підтримки Державного агентства України з питань кіно: „Плем’я”, „Поводир”, „Трубач”, „Зелена кофта”, „Креденс”, „Такі красиві люди”, „F 63,9. Хвороба кохання”, „Бабай”, збірка короткометражних фільмів „Українська нова хвиля”. Крім того, відбулися прем’єрні одноразові покази ще 4 ігрових та неігрових фільмів.

Безпрецедентною є кількість призів, які отримали вітчизняні фільми цього ж 2014 року, а їх понад 50. Географія нагород охоплює весь світ – від Польщі, Німеччини й Іраку, до США та Японії. Серед лауреатів – стрічки „Хайтарма” режисера А. Сейтаблаєва, „Брати. Остання сповідь” режисерки В. Трофименко, „Параджанов” режисерів О. Фетісової та С. Аведікяна, збірка короткометражок „Вавілон’13”, „Бекендор” режисерки А. Харченко тощо. Левову частину призів отримав фільм режисера М. Слабошпицького „Плем’я”, головними з яких були три відзнаки на Канському міжнародному кінофестивалі в програмі „Тиждень критики” та приз Європейської кіноакадемії „Відкриття року”.

Загалом протягом 2014 року за підтримки Держкіно завершено виробництво 23 фільмів (9 ігрових, 13 неігрових фільмів, 1 анімаційний фільм) [1].

Попри фінансово-економічні проблеми Державне агентство України з питань кіно у 2015 році проводило фінансування за програмою створення і розповсюдження національних фільмів. Станом на квітень 2015 р. українським кіновиробникам було виділено з боку Держкіно більше 9 мільйонів гривень. Всього в 2015 році на виробництво фільмів бюджетом передбачено 63,8 мільйонів гривень.

Гроші отримали проекти, щодо яких існувала заборгованість. Зокрема, мова йде про фільм Т. Ткаченка „Гніздо горлиці”, О. Дем’яненка „Моя бабуся Фанні Каплан”, Ю. Речинського „До біса”, І. Сауткіна „Максим Оса”, а також ряд інших проектів.

Коментуючи цю ситуацію, Голова Держкіно П. Ілленко зазначив: „Незважаючи на важку економічну ситуацію в країні і проведення антитерористичної операції на сході, Держкіно з Міністерством культури України докладає всіх зусиль для забезпечення стабільного фінансування галузі в рамках існуючих бюджетних призначень та працює над впровадженням альтернативних джерел підтримки національного кіно” [2].

Водночас, необхідність кардинальних і рішучих кроків, спрямованих на збереження позитивних тенденцій у вітчизняному кіно, підвищення якості та конкурентоспроможності національних фільмів, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед сферою кінематографії в нових економічних і соціокультурних умовах, зумовили розробку нової стратегії розвитку вітчизняного кіно.

На сайті Державного агентства України з питань кіно було опубліковано текст проекту Національної стратегії розвитку кіноіндустрії України на 2015-2020 роки. Стратегія визначає основні пріоритети, завдання і механізми реалізації державної політики в галузі кінематографії, її кадрове, ідеологічне, і соціальне наповнення, та є основою для внесення змін і доповнень до чинного законодавства України, управління і фінансування галузі кінематографії. Документ було розроблено Держкіно протягом серпня-грудня 2014-го року на основі світових практик, консультацій з Національною спілкою кінематографістів, Громадською радою при Держкіно, галузевими громадськими організаціями, практикуючими фахівцями кіноіндустрії. До роботи над Стратегією долучилася аудиторська компанія Baker Tilly, член міжнародної мережі Baker Tilly International, що надає послуги у сфері аудиту, податкового та бізнес консультування, незалежної оцінки, бухгалтерського та управлінського обліку.

„Кінематографія для держави – це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного, духовного та ідеологічного розвитку суспільства”, – підкреслив голова Держкіно П. Ілленко [3].

Взагалі, основні проблеми вітчизняного кіно оцінюються сьогодні доволі по-різному. Так, на думку П. Ілленка, найбільшою сучасною проблемою кіногалузі є „катастрофічне скорочення фінансування... Державотворча функція кіно виконуватиметься, коли держава виділить до 330 мільйонів гривень. На перспективу, щоб не залежати від бюджету, ми запропонували збір з прокату іноземних фільмів: від 2 до 5% вартості квитка, відсоток від доступу до кабельних мереж, Інтернету. Це світова практика. Кошти підуть на позабюджетний рахунок для виробництва фільмів, розвитку кінопрокату, фестивального руху, актуальних освітніх комунікативних зв'язків: лекцій, майстер-класів всесвітньо відомих кінофахівців.

Друга проблема – багато проєктів опинилися у стані консервації та втратили можливість зйомок сезонної натури... Також серед складних проблем – надзвичайна бюрократична зарегульованість галузі. Це стосується надання і використання державних грошей. Турбує ситуація, яка склалася з чотирма державними кіностудіями: імені Довженка, Укркінохроніки, Національної кінематеки і Українафільма, а також Центру Довженка – архівної установи. Правовий статус їхнього майна робить навіть для ефективного менеджера недосяжним позитивний результат” [4].

А ось режисер Л. Левицький впевнений, що „держава не повинна фінансувати кіно. Винятком можуть бути дитячі стрічки, що стосуються важливих героїчних, історичних подій у розвитку країни. Великі національно-патріотичні проєкти, що ідентифікують державу, повинна замовляти і стовідсотково фінансувати держава. Вважайте їх візитівкою України у світі.

Якщо говорити про комерційні проєкти, це не пройде, оскільки всім студіям байдуже до чужого кіно, хоч би яким крутим воно було, хоч би які ідеї пропонувало. Провідні студії виставляють власні умови, й кіно стає інтернаціональним. Усі презентації задля фінансування мають проходити в межах безвідсоткового кредитування на п'ять років. Бери придумуй, знімай, працюй, продавай. Потім кредит поверни, а все, що заробив понад суму кредиту, твоє. А держава надасть повернуті кошти наступному охочому знімати кіно”.

Водночас, стан сучасного кіномистецтва викликає у Л. Левицького тривогу. На його думку, „нинішнє кіно нагадує маленьку дитину. Усі радіють її появі на світ, але дитя щойно зіп'ялося на ніжки, вчиться ходити, простягає до кожного рученята, всі в захопленні від такої щасливої події, але... Дитина не має батьків – турботливих, мудрих, здорових, сильних, досвідчених, просто добрих людей, свідомих цієї події. Поки вони не прозріють і не повернуться до дитини, не візьмуться за формування її світогляду – європейського свідомого, поки не навчать ходити широкими чесними шляхами, а не манівцями, мало що зміниться. Не можна лишати дитину на сторонніх людей – отримаємо чуже розшарпане

створіння, а ми плакаємо рідне – духовне, моральне, просвітлене. Принаймні працюю над таким українським кінематографом” [5].

„Грунтуючись на світовому досвіді, головний шлях для українського кіно – шлях копродукції, – впевнений генеральний директор компанії „Артхаус Трафік” Д. Іванов. – Найбільш позитивне, що зробило Держкіно, крім того, що воно стало окремим органом і профінансувало нові проекти, – з’явилась низка молодих режисерів, які потрапили на фестивалі класу „А”. Їхні імена більш-менш стали відомі кіносвіту, а це вже хороший стартовий майданчик для копродукції. Тобто з’явилась низка людей і структур, готових до спільної роботи. Далі треба рухатись і розвивати цей напрям. Причому, якщо раніше у нас було два вектори розвитку копродукції – з Росією і з Заходом, – очевидно, що на передбачуваний час перший із них буде якщо не закрито, то переміщено в інший бік. Зараз, на мій погляд, найцікавіший момент, коли все винаходиться, придумується, і з помилок минулого готує формуватись якесь майбутнє. Для мене очевидно, що всім в українському кінопроцесі треба пройти певний курс перекваліфікації. Не важливо, чи самотійно, чи беручи участь у якихось „своїх університетах”. Професійна освіта – першочергова сьогодні. Для мене як для продюсера це дуже цікаво... Без цього українському кіно важко буде стати на ноги, знайти свою дорогу в мистецтві і до глядача як у себе вдома, так і за його межами”.

На тих же позиціях стоїть і продюсер І. Савиченко. Він впевнений, що „треба витратити гроші не лише на виробництво кіно, а починати з базису – системи освіти. Йдеться не про існуючу академічну систему освіти, яка сильно відстає від світових зразків. Говорю про можливість для молодих навчатись, можливо, за кордоном, отримуючи на це гранти, працювати, подорожувати. Або запрошувати сюди людей, які можуть дати талановитим слухачам професійне експрес-навчання, що допоможе їм потрапити в орбіту сучасного кінопроцесу. Ми варимось у своєму соку, а необхідно влитись у той процес, який відбувається зараз у Європі” [6].

Та попри наявність суттєвих проблем, та різні критерії оцінок, беззаперечним є факт, що українське кіно в останні роки зробило значні кроки у своєму розвитку. І коли раніше критики у похмурих тонах оцінювали перспективи кіногалузії, то сьогодні доволі впевнено кажуть про український кінопрорив.

І дійсно, у 2014–2015 роках на екрани випущено низку фільмів, які вперше за багато років стали мистецькими подіями в Україні та навіть за кордоном.

Найвідомішим фільмом нашого нового часу називали у пресі стрічку „Плем’я” режисера М. Слабошпицького. Цей фільм здобув більше 30 призів на різних міжнародних кінофестивалях, зокрема, Гран-прі „Тижня критики” Канського кінофестивалю. Цей експериментальний фільм українського режисера

про мешканців спеціалізованого інтернату для людей із вадами слуху, з повністю жестовою мовою, без субтитрів і закадрового голосу вже придбали для прокату більше, ніж у 20 країнах, зокрема США, Ісландії, Японії, Франції, Данії, Нідерландах.

Поза сумнівом, це величезний успіх не тільки для молодого режисера, а й для всього українського кінематографа. Критики говорять про нову кінематографічну мову, талановиту режисуру, вміння вибудовувати сцени, адже на кінофестивалях вітають новаторські фільми. Отже, „Плем’я” з точки зору критика – фільм, поза сумнівом, талановитий. Можна нескінченно довго обговорювати вибір теми, засоби її художнього втілення, гру акторів – і все це буде в найвищому ступені. „Цей фільм дивитимуться... в Іспанії, Італії, Канаді, і всі його зрозуміють, адже його зроблено єдиною для всіх мовою – мовою кіно”, – вважає режисер. І це насправді так. Режисерська й операторська робота вражають майстерністю, а тему вселенського зла розкрито повною мірою. Тож з точки зору критика картина справедливо отримала нагороди. Але у пресі підкреслювали, що є ще одна іпостась сприйняття картини. За всіх кінематографічних достоїнств цей фільм має одну, але істотну ваду. Його не тільки неможливо, а й не хочеться дивитися. „Чорнуха”, якою лякали нас фільми 1990-х, тут просто відпочиває [7, 8].

Та подібні оцінки викликали у деяких журналістів сумнів у спроможності нашої кінокритики дати повноцінний аналіз сучасного кінопроцесу. Так Д. Десятерик зазначав на шпальтах газети „День”: „З усіх полемічних сутичок останніх днів можна зробити висновок, що значна частина нашої інтелектуальної спільноти цілком серйозно вважає найтяжчим гріхом у мистецтві „чорнуху”, а найбільшою перевагою – „духовність”. Схоже, ця звичка сягає корінням ще в радянське минуле. Замість аналізувати власне фільми, їхню естетичну й формальну переконливість (те, чого гостро бракує вітчизняному кінематографові), в нас чомусь говорять про їхній зміст. Мовляв, герої – якісь маргінали або злочинці. Негарно вони живуть. Чому немає щасливого кінця? Чому на екрані еротика та сцени насильства? Чому Україну показано так негарно?”

На думку Д. Десятерика, „у кожній кінематографії рано чи пізно настає час нового реалізму – надто ж у кінематографії, травмованій і заколисаний тоталітарним минулим. Свіжий приклад – сусіди-румуні, в котрих наче нізвідки постала потужна школа соціального кіно, чії представники справно збирають призи на найпрестижніших фестивалях. Здається, на щастя, нова реалістична хвиля прийшла до нас. Чи втримається вона, чи принесе іще хороших фільмів і талановитих імен – питання відкрите” [9].

Новою точкою відліку українського кіно назвали у пресі вихід у прокат фільму О. Саніна „Поводир”. Його головний меседж – „можливість” наших кі-

нематографістів зробити масштабний глядацький фільм і таким чином відчинити ворота української індустрії. Першим важливим фактом є те, що обидва нові українські фільми (котрі всуціль заповнили очі й думки глядачів), „Плем’я” М. Слабошпицького та „Поводир” О. Саніна, базуються на темі фізичного каліцтва, пов’язаного з органами відчуття. У першому випадку йдеться про глухонімих, у другому – про сліпих. Звісно, це випадковість. Але яка характерна і, можливо, знакова. Через художній та емоційний катарсис, через проблеми з відчуттями має настати певне прозріння. Проте якщо фільм „Плем’я” був застосований не масово – на „свою” аудиторію, обмеженим числом копій, то „Поводир” виглядає такою собі зброєю масового емоційно-бізнесового ураження. Висунення цього фільму на „Оскар”, згодом скандал, із цим пов’язаний, широка рекламна кампанія, правильний маркетинг і найбільший український дистриб’ютор – усе свідчить про вивірений шлях, ледве чи не вперше в українській історії застосований за лекалами вже давно усталених кіноіндустріальних держав. З „Поводирем” майже все склалося як гадалося. Відомий режисер („Мамай” О. Саніна мав розголос), найкращий оператор України (С. Михальчук), один із найкращих українських продакшенів (Pronto Film) тощо. Втім, за добре склеєною формою подачі, за фантастичною операторською роботою, вражаючими панорамами, художньою досконалістю в кадрі ховаються й фундаментальні проблеми нашого кіно. Особливо прикрі. Так, харизматичний актор О. Кобзар, що грає негативного персонажа (чекіста), впродовж усього фільму – однаковий, його вираз обличчя більше скидається на маску, надіту на початку фільму та так і не змінену до фіналу. С. Боклан – якого у пресі називають одним із найкращих акторів вітчизняного театру – в кіно однак лишає при собі театральність. Юний Антон Грін – усе ж таки аматор і, попри всі тренування перед зйомками й під час них, аматором залишається, і цього не приховати у великих планах, а особливо – в діалогах. Цього не приховати ні операторськими ракурсами, ні монтажем. Та першість у розфокусі „Поводиря” веде драматургія. Доволі складний проект із великою знімальною групою, тривалим пре- і постпродакшеном, масовками та кількістю локацій, – у певних сценах провалюється в режисурі й драматичній складовій. Наприклад, сцена бійки хлопця з іншими хлопцями „на палках”, крім того, що знята невдало (потрібні знавці екшен-зйомок, а в нас такого ніколи не знімали), – не пасує сюжетові: драматично-ліричну історію з формою роуд-муві перетворюють на бойовик із очевидними алюзіями „Сліпої люті” Ф. Нойса з Рутгером Хауером у головній ролі. А в трагічній сцені з колодязем і розумінням смерті коханої героїні Боклана, в розпачі волаючи до неба, розкидає в боки руки так пафосно, що руйнує все перебільшенням і нереалістичністю. Хтось скаже, – наголошували на шпальтах газети „Дзеркало Тижня”, – що не треба бути занадто прискіпливим. Що не треба бути

прискіпливим у такий час. Не треба „довбатися” до нашого кіно, до тих, хто хоч щось робить. Цілком імовірно. Але це не спростовує важливості критики стосовно кіно. Особливо вітчизняного. Яке лише через неймовірні зусилля зможе пробити ідейний і технічний мур проблем, збудований нами ж самими [10].

Також, порівнюючи „Поводир” О. Саніна та „Плем’я” М. Слабошпицького кінознавець О. Гусєв зазначав: „Якщо „Плем’я” було закуплено в прокат більше, ніж 20 країнами світу, а такий успіх українське кіно має вперше за історію, то до „Поводиря” ніхто і ніколи не поставиться серйозно за межами України. У нас узагалі катастрофа у сфері кіно, ми перебуваємо в якомусь культурному гетто. Люди щиро вважають, що якщо у фільмі хороших українців переслідують погані кадебісти, то це – велике кіно, незалежно від естетичних якостей. І дійсно, публіка не готова бачити на екранах відображення наших буднів. Саме того кіно, яке прославило, наприклад, Румунію, балканські країни. Та в тій же Росії кращі фільми – не міхалковський історичний сором, а саме критичні твори про навколишню реальність. І у нас тільки-тільки починають з’являтися такі картини, на зарубіжних фестивалях їх вітають, а у нас заплывують” [11].

Водночас, сам фільм „Поводир”, попри різне до нього ставлення шанувальників і скептиків, все ж таки виявився тим самим „підсумком” щирих сподівань вітчизняних глядачів – „мрій” про кіно „наше”, але таке ж красиве й дороге, як кіно „інших” [12].

Серед гучних прем’єр останнього часу – й фільм „Незламна” С. Мокрицького. Це – воєнна драма про реальну історію українського снайпера Л. Павличенко. На її бойовому рахунку значиться більше 300 знешкоджених ворогів. Дія розгортається у 1937–1957 роках. Фільм став першим національним проектом, який узяв у дистрибуцію найбільший світовий мейджор „XX століття. Фокс”. Робота над фільмом зайняла чималий відрізок часу: підготовчий процес почався ще 20 грудня 2012 року, а самі зйомки стартували у листопаді 2013-го.

Критики підкреслювали, що картина поєднала щемливу мелодраму за жанром і військове, вражаюче складно-постановочне за формою кіно. Із такою думкою погодився і режисер картини: „У фільмі є серйозні батальні сцени... Але насамперед, це історія про дивовижну українську дівчину зі складною долею і про її трьох доленосних чоловіків”, – наголошує режисер”.

Мабуть, саме такий підхід зумовив велику глядацьку популярність картини [13, 14, 15].

Окрім цих вагомих кінематографічних проектів в останні роки було зроблено спроби зняти й масове кіно. Так, до жанру молодіжного містичного трилеру звернувся режисер Л. Левицький у фільмі „Тіні незабутих предків”. В основу сюжету лягла містична історія старого горянина. Автори стрічки спробували

давню легенду подати на сучасний лад. Фільм знімали у тих місцях, де розгортаються його безпосередні події, у Чернівцях та Верховинському районі Івано-Франківщини. У пресі зазначали, що було створене справжнє молодіжне кіно. Зали на презентаціях картини були повні, а це, на думку режисера, свідчить про те, що молоді люди хочуть бачити своїх героїв, у своїй державі, у своїх кінотеатрах та рідною мовою [16].

За словами Л. Левицького, він прагнув „зробити високоякісне молодіжне кіно, яке в Голлівуді знімають по 300 штук на рік. У чому різниця? Лише в тому, що зроблено його в Україні. Ми свідомо задіяли в картині молодих недосвідчених виконавців, бо кінозірок, завдяки яким можна продати фільм в Україні, поки що немає. Доводиться створювати їх. Тож ми фактично інвестували в молодих акторів. Сподіваємося, вони зможуть стати зірками українського кіно. Було запрошено оператора Марка Еберлі, голлівудського майстра, невибагливого, проте професійного, за постпродакшн відповідала компанія, яка працює лише з голлівудським кіно. Тобто продукт якісний, недорогий і своєчасний” [5].

У 2014 році на широких екранах демонструвалася й містична картина „Синевир”, знята у форматі 3D. Режисерами фільму стали брати О. та В. Альошечкіни. За сюжетом, група молодих туристів їде до Карпат – на озеро Синевир. Посеред темного лісу на них полює дивне створіння з головою собаки, яка харчується людьми. „На ідею про песиголовця натрапили випадково, прочитавши про нього в дитячій казці, – розповіли автори. – Сценарій написали швидко, та найскладнішим було знайти фінансування для картини”. Шлях картини до глядача виявився тривалим. Стрічку зняли ще у 2012 році за рекордний термін у 21 день, але цілий рік відбувалися судові справи з приводу авторських прав. Кінокритики висловлювалися про фільм доволі прохолодно, знайшли у картині численні „штампи”, та режисери підкреслювали, що створювали саме жанрове кіно й наголошували, що саме таких фільмів в Україні не так багато [17].

Доволі цікавими стали зразки кінематографічної копродукції. Так, у лютому–березні 2015 р. у Києві, а потім у 22 містах країни можна було переглянути українсько-турецький фільм „Люби мене”. Це повнометражний художній фільм режисерів Марини Ер Горбач і Мехмета Багадира Ера, знятий у Києві. Він розповідає історію кохання двох молодих людей, в ньому знайшлося місце і драмі, і комедії. Головні ролі у фільмі виконали українська акторка В. Спесивцева, відома за фільмом „Мамай”, і турецький актор У. Чакир.

Голова Державного агентства України з питань кіно П. Ілленко зазначив: „Загалом для України напрямок копродукційної співпраці у створенні кіно пріоритетний, а з Туреччиною зокрема. Адже досвід турецьких продюсерів, які

принаймні телепродуктом забезпечили половину світу, може бути позитивно використаний українськими кінематографістами”.

Світова прем'єра фільму „Люби мене” проходила в Монреалі. Стрічка вже має успіх у турецькому прокаті та здобула численні нагороди на міжнародних кінофестивалях. Зокрема приз журі за кращий сценарій на Міжнародному кінофестивалі Фантаспорто в Португалії і приз за кращу чоловічу роль Усану Чакиру на Одеському міжнародному кінофестивалі. Загалом стрічку „Люби мене” показали більш, ніж на 50 міжнародних кінофестивалях [18].

Продовжувала набирати обертів й вітчизняна мультиплікація. Широку увагу викликав перший за часів незалежності український повнометражний мультиплікаційний фільм „Бабай”, створений легендарною українською студією „Україмафільм” (режисер М. Медвідь, сценарист В. Шинкарьов, композитор Т. Болгак, продюсер – генеральний директор „Україмафільму” Е. Ахрамович”). Озвучували анімаційних персонажів, – О. Ступка, І. Вітовська, М. Кувалдін, В. Данилець і В. Мойсеєнко. В український прокат мультфільм вийшов 18 грудня 2014 року, у переддень дня Святого Миколая. „Бабая” повністю профінансувало Держкіно. На фільм виділили 7,1 млн. грн. У виробництво він запустився ще 2007 року [19].

Показово, що прем'єру мультфільму разом з родиною відвідав Віце-прем'єр-міністр – Міністр культури України В. Кириленко. Він закликав молодих художників активніше долучатися до творення української анімації, аби кожного року випускати по одному великому анімаційному фільму для дітей. Як втілити задумане в життя В. Кириленко пояснив, спілкуючись із журналістами. На його переконання, для розвитку українського кіно потрібно шукати альтернативні джерела фінансування, а не сподіватися лише на державний бюджет. Усі норми мають бути закріплені спеціальним законом. За умов скорочення бюджетних видатків це надасть реальну підтримку українській анімаційній галузі. „Для мене це ключове питання”, – зазначив Віце-прем'єр-міністр. Адже пошук нових способів фінансової підтримки кінематографічних проектів дуже важливий. Однак навіть в умовах скорочення бюджетних коштів, вважає В. Кириленко, не можна закривати найважливіші творчі проекти [20].

У пресі зазначали, що для вітчизняної анімації дуже важливим є популяризація духовних скарбів України. Не заради комерційних барисів, а за громадянським покликанням і обов'язком Зокрема, анімаційна продукція українського об'єднання „АРТ-відео” – це оригінальні проекти, які справді збагачують духовний світ малечі. Серед таких – „Історія України у постатях”, „Як козаки...”. Наразі аніматори працюють над багатосерійним проектом у 3-D форматі „Духовне намисто” (вже є 11 серій). У циклі – розповіді про сакральні місця України, наші церкви.

Ще один проект об'єднання АРТ-відео, про який варто згадати, – „Легенди України”. В активі циклу понад 300 серій. Мультиплікатори намагалися відбирати саме ті легенди, які будуть найбільш візуально цікавими за формою і змістом. Тут є можливість імпровізувати, творити. Наразі АРТ-відео готує спеціальне портфоліо — мультиплікаційні журнали для дітей. Мета — презентувати збірку мультфільмів у різних регіонах України. Українські митці кажуть, що годилося б зробити „мультяшну терапію” для дітей [21].

Донедавна в суспільній свідомості документальне кіно займало положення, близьке до маргінального. Побачити більш-менш якісний неігровий фільм можна було або на кінофестивалі, або в Інтернеті, а кількість глядачів лише трохи перевищувала коло знайомих режисера. Зміни обумовив хід історії, котра набула в Україні шаленого прискорення й карколомної непередбачуваності. По суті, саме документалісти виступили літописцями зимової революції. Передусім це, звісно, учасники групи „Вавилон'13”, у яку об'єдналося декілька десятків представників нового українського кіно (серед них В.Тихий, В. Войтенко, М.Врода, інші митці). Їх проект – це збірник міні-фільмів про напружені події в Україні кінця 2013 – початку 2014 рр. Камери проекту „Вавилон'13” фіксували різні миттєвості життя „євромайдану” та інших революційних територій: активісти і „Беркут”, мир під час концертів та війна на вулиці Грушевського. Зйомки відбувалися не лише в Києві, а й у інших містах (зокрема в Донецьку). Кінокритики помітили, що назва проекту навіює асоціації з класичним фільмом І. Миколайчука „Вавилон ХХ”. Українським проектом уже зацікавилися представники багатьох іноземних телекомпаній [22, 23].

Однак, крім цієї групи і сотні менш відомих професіоналів та аматорів, інколи ризикуючи життям, також фільмували те, що відбувається на вулицях охоплених повстаннями міст. Справа не обмежилася революцією – адже почалася війна на сході. Камера стала зброєю не менш потужною, ніж автомати чи гранатомети. Мистецька вершина нової екранної хвилі – поява документального епосу С. Лозниці „Майдан”. Це не просто один із найкращих вітчизняних фільмів останніх років, а й чи не перша українська неігрова стрічка, що успішно пройшла в прокаті. Резонансною стала і прем'єра ще одного вітчизняного документального повного метру. „Сильніше, ніж зброя” (автори – згаданий „Вавилон'13”) показує українські реалії – від стихійної спроби захоплення Адміністрації Президента 1 грудня до боїв у руїнах Донецького аеропорту. Таким чином, це вже другий український документальний фільм, що з'явився в прокаті протягом лише кількох місяців – річ практично неймовірна ще наприкінці 2013 року. Мало того: можна констатувати зростання впливу документалістики на ігрове кіно. Так, соціальна драма „Одного разу в Україні” (режисер І. Парфенов), теж присвячена Майдану, однак знімалася просто під час революції, без-

посередньо на місцях реальних сутичок. Що ж до суспільного впливу, то тут відбулося цікаве зрушення: зросла кількість не тільки глядачів, а й режисерів. При нинішньому розвитку технологій, здешевленні знімальної техніки, появи програм для редагування відео практично кожний може спробувати себе як кінематографіст. Чи матиме це масове захоплення переконливі мистецькі наслідки – буде видно лише з часом, але розвитку нашого кіно, безумовно, сприятиме. Поки зарано стверджувати, що для української документалістики настала золота доба. Але те, що аудиторія неігрової кінематографії як у Мережі, так і офлайн значно виросла, що документалісти відвоювали набагато більші права на телебаченні та в кінотеатрах, – беззаперечний і відрадний факт [22].

Певним знаком того, що документалістика набирає обертів у сучасній Україні є звернення режисерів не тільки до актуальної тематики, пов'язаною з темами Майдану або АТО, а й до історико-культурних подій. Прикладом такої роботи стала документальна стрічка „Олександр Довженко. Одеський світанок”, що розповідає, як режисер знімав „Сумку дипкур'єра”, „Звенигору” та „Арсенал”, що згодом були включені до золотого фонду світового кіно. Картину було створено за грантом Президента молодим діячам у галузі кінематографії, який складав 350 тис. грн. Для молодого режисера А. Антонченка, випускника Національного університету кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого, документальна стрічка стала своєрідним дебютом, адже до цього він знімав лише художні фільми. Сценарій написав К. Коновалов. У співавторстві з Д. Замрієм минулоріч він випустив книгу „Режисер. Олександр Довженко”. У фільмі використано архівні кадри зі стрічок О. Довженка, художній прийом реконструкції (відтворення моментів з життя режисера, де образ Довженка втілює актор і музикант С. Бабкін) та коментарі експертів: кінорежисерів М. Ілленка (який знав учнів та знайомих О. Довженка) та В. Костроменка, кінознавця С. Тримбача (співупорядника книги „Довженко без гриму: листи, спогади, архівні знахідки”). Зйомки фільму відбувались на Одеській кіностудії – тій самій, на якій починав свою кар'єру великий майстер. За 26 хвилин автори спробували розповісти історію Довженка-режисера в Одесі 1920-х років, тогочасному Голлівуді на Чорному морі. Розповісти вже детальну історію пригод Довженка в Одесі – з коханням, гангстерами, чекістами і катакомбами – автори проекту збираються у повнометражному художньому фільмі „Олександр Довженко. Одеський дебют”. Над картиною працюватиме та ж творча група, головну роль виконає С. Бабкін. Виробництвом стрічки займеться продюсерський центр „Інсайтмедіа”, а його першими співпродюсерами стали „Postcontrol” (Фінляндія) та „Сінема 7 film” (Аргентина). Загалом на створення картини потрібно зібрати близько 3 млн. доларів [24].

Сучасне документальне українське кіно не виникло на пустому місці. Воно повною мірою продовжує розвивати традиції та здобутки класичного вітчизняного кіно, яке, до речі, високо котується у світі. Показовим у цьому є, наприклад, той факт, що українська документальна стрічка „Людина з кіноапаратом”(1929) Д. Вертова зайняла перший рядок найавторитетнішого кінореєтингу, який оприлюднив Британський кіноінститут. Видавець старого і найавторитетнішого кіножурналу „Sight&Sound”, оприлюднив результати голосування за найкращий документальний фільм усіх часів. З понад 200 критиків і 100 фільммейкерів зі всього світу, які взяли участь у складанні цього рейтингу, 110 назвали кращим документальним фільмом усіх часів українську стрічку. Фільм „Людина з кіноапаратом” переміг у рейтингу часопису „Sight&Sound” попри те, що разом було номіновано понад 1000 фільмів від доби зародження кінематографа до наших днів, кожен п’ятий з яких було знято після 2000 року: тим неймовірніше, що німа стрічка 1929 року отримала таке визнання кінопрофесіоналів [25].

У зв’язку з доволі гучним виходом на екрани нових українських фільмів у пресі часто піднімалося питання про місію сучасного кінематографа. Яким шляхом повинно йти вітчизняне кіно? Яких актуальних тем торкатися? Що сьогодні знімають наші кінематографісти, і чи достатньо цього? Повинна, чи не повинна бути кінопідтримка українських військових?

У пресі відзначали, що українська кіногалузь сьогодні опинилася на шляху заборон „небезпечного” іноземного, переважно російського, кіноконтенту. Але чим може відповісти на запити і виклики нового кінопокоління власне сама Україна? Які проекти можемо презентувати і в прокаті, і на телеекрані? І чи не час деяким нашим діячам менше піаритися на політкон’юнктурі, а сприяти розвою саме вітчизняної кіногалузі, яка не тільки розважатиме, а й виховуватиме? [21].

Водночас, на думку кінокритиків та кінематографістів, художні фільми потребують серйозної роботи та часу. Наприклад, „Балада про солдата” Г. Чухрая нібито і про війну, а насправді – про солдатську долю. Зараз немає сенсу робити фільми батального формату, бо це все буде не так образно, як, наприклад, свого часу зробив С. Бондарчук у „Війні і мирі”. Й не матиме того ефекту.

Безумовно, ігрові фільми на підтримку української армії повинні бути. Їх зйомки мають запланувати у Держкіно. Це події, які відбуваються, і митець торкається їх разом із режисерами, акторами та іншими.

Та у фільмах, знятих нашвидкуруч, завжди буде відчуття „склепаності”. Українці зараз дуже гостро переживають ці події. Неякісне штучне кіно ні на кого не вплине. Можливо, навпаки – стане лише подразником. Так, потрібно робити фільми про війну, але не відверто пропагандистського характеру, вони

мають бути філософського осмислення. Можуть бути і про Першу світову, і про Другу світову. Адже українці в усіх війнах воювали і страждали. Так само фільми про сучасну війну на сході обов'язково мають з'являтися. Але заради оперативності не можна нехтувати якістю [26].

Велике значення для популяризації сучасного українського кіно мали його тематичні кінопокази. Так, широкого розголосу у пресі набув Тиждень українського кіно на підтримку О. Сенцова. У рамках тижня було показано 8 українських фільмів – учасників міжнародних кінофестивалів останніх років. Всі вони так чи інакше піднімають питання боротьби за свободу та справедливості, міжкультурної та міжетнічної толерантності, соціальної активності та формування громадянського суспільства, що нині так актуально. Захід відкрився показом фільму О. Сенцова „Гамер”. Після того, як з 3 по 9 вересня 2014 року покази сучасних українських фільмів на підтримку режисера з успіхом пройшли у Києві, цю ж програму показали і в інших містах України, зокрема, у Львові, Тернополі, Луцьку, Івано-Франківську, Рівному, Ужгороді [27, 28].

Все більшого резонансу набувають і кінопокази фільмів молодих українських кінорежисерів. Так, восени 2014 року у столичному Будинку кіно відбувся справжнісінький аншлаг. Глядачі прийшли на демонстрацію короткометражних фільмів мистецького об'єднання молодих українських кінематографістів „Вільні”. Бажаючих подивитися картини виявилось так багато, що „Синього залу” кінотеатру було замало. Деякі глядачі упродовж усього сеансу сиділи на підлозі, що, на думку журналістів, додавало романтичності.

Творче об'єднання „Вільні” – випускники 2014 року Інституту екранних мистецтв Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, майстерні В. Вітра. У 11 фільмах нового покоління українських кінорежисерів було представлено широку палітру жанрових рішень: від психологічного трилера – до легкої комедії. А також фільми, присвячені 200-річчю Тараса Шевченка, і документальний фільм, знятий на Майдані 2013–2014 рр. Це переважно ігрові стрічки, в яких режисери, сценаристи, актори, кінооператори, звукорежисери, композитори та художники доводять свій професіоналізм і готовність зробити внесок у розвиток українського кінематографа.

„Я думаю, що з кожного такого творчого об'єднання має розпочинатися щось нове, звісно, не завжди це може вийти, але оці хвили поштовху українського кіно це вже добре, – зауважив на показі режисер В. Вітер. – Це означає, що воно зможе відродитися. Ми втратили глядача, глядач пішов на британське кіно, американське. І ось зараз забороняють багато серіалів російських, але що замість них будуть показувати? Власне, я думаю, що ось цими роботами моло-

дих режисерів їх можна замінити. Вони українського виробництва, вони нові, вони цікаві і вони вже готові до показу”.

Позитивно оцінив роботи молодих режисерів і голова Національної спілки кінематографістів України С. Тримбач, особливо виділивши стрічки „Як Шевченко шукав роботи” (реж. А. Бортник) та „Казка про Катерину” (реж. Н. Наєнко). Також С. Тримбач висловив бажання „навчити наших нардепів дивитися раз на тиждень або раз на два тижні українське кіно. Вони ж говорять, що українського кіно немає, а те, що воно є, і те, що воно народжується, – цій публіці не доходить. Та це не значить, що ми маємо бути від них залежні. І ці молоді режисери – молодці, що об’єдналися, вони мають триматися разом і продовжувати впевнено свій шлях” [29].

Взагалі, режисери з творчого об’єднання „Вільні” підкреслювали, що мають амбітні плани. У лютому–травні 2015 р. вони випустили у прокат чотири альманахи короткометражних фільмів „Молоде українське кіно” [30, 31].

Корисним для вітчизняного кінематографа був би й його розвиток на регіональному рівні. У пресі підкреслювали, що розвивати кіно в невеликому обласному центрі – амбітна ідея, яка часто лишається нереалізованою. Але деякі успіхи у цьому плані вже є. Так, херсонські любителі екранного мистецтва упродовж кількох років уперто намагаються довести, що це можливо. Кіноклуб „Режисер.орг” робить акцент на підтримці місцевих кіноаматорів. Неодноразово проводили кіномарафони, майстер-класи і тренінги з відомими українськими режисерами, діє творча майстерня для дітей.

Нова ініціатива від „Режисер.орг” – покази українських короткометражок. У затишному залі в центрі міста можна безкоштовно познайомитись із кращими роботами сучасників і класиків. Так, переконані організатори, український глядач стає ближчим до свого мистецтва, яке часто залишається поза увагою масштабних комерційних проєктів. Глядачі вже подивилися фільми Г. Делієва, М. Артеменко, Д. Бондарчука, О. Даниленка, Д. Захаревича та ін.

„На відміну від Києва і кількох великих обласних центрів, наше місто показами якісних стрічок не балували. Тому ми вирішили створити кіноклуб, в якому транслюватимуть українське: кінокласика, нові короткометражні фільми, прем’єри робіт місцевих любителів, – зазначив керівник кіноклубу „Режисер.орг” Л. Єжуров. – Українське кіно – це продукт, який нелегко дістати. Короткометражки – це лаконічність. Кілька хвилин – і портрет готовий. Короткометражки найчастіше створюють з думкою „ось як я можу, так що дайте знімати велике кіно”. Тому набагато легше отримати дозвіл від автора на безоплатний показ таких робіт у Херсоні”.

„Це чудова ідея. Особливо щодо короткометражного кіно, – вважає режисер М. Артеменко. – Адже цей формат розраховано переважно на кінофестива-

лі, такі фільми рідко доходять до звичайних глядачів. Тому кіноклуби – часто єдиний вихід донести українське кіно до глядача” [32].

Важливо, що саме покази українських фільмів у регіонах нашої держави виливалися у резонансні мистецьки події. Характерний приклад цього – демонстрація вітчизняних фільмів у Сєверодонецьку. На початку 2015 року сєверодончани мали змогу подивитися молоде українське кіно. Кінопоказ „Лютий” став можливим завдяки ініціативі студентів Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого, двоє з яких – А. Кравченко та О. Радомський – уродженці цього міста. „Назву нашої акції всі розуміють по-різному. Бо для одних вона похідна від місяця, коли відбувається прем’єра. Для інших символ, бо така ситуація в країні. Але ми переглянули багато стрічок і намагалися не вносити в програму такі, де є натяк на обставини або інші провокаційні моменти. Це перший захід такого плану в нашому місті. Ми представили роботи молодих кіноталантів України. Можливо, це допомогло глядачам відволіктися від проблем, бо творчість робить людину щасливою, а це дуже потрібно нам саме в цей період”, – зазначив О. Радомський. У межах заходу можна було подивитися 9 студентських стрічок та фільм „Поводир”. Також відбулася зустріч з режисером О. Саніним. Теми – від гостро соціальних, як у фільмі О. Артеменко „Ваня”, де йдеться про важку долю хлопчика-сироти, що чекає на маму, до філософських, як стрічка О. Шкрабака „Сортувальник” про наслідки наших вчинків. Серед авторів – уродженці Луганщини, Вінниччини та Львівщини. Глядачі скористалися можливістю поспілкуватися з ними. Зокрема йшлося про заборону російського кіно. У цьому питанні молоді кінематографісти висловили єдину думку. „Ми забороняємо фільми, серіали, але, на жаль, в Україні немає власного продукту, яким можна заповнити телевізійний простір. Тобто залишається порожнє місце. На жаль, влада цього не розуміє і не надає змоги знімати хороше кіно, яке зацікавило б широку публіку”, – підкреслив

Б. Семен зі Стрия.

Кінопоказ був безкоштовним для публіки, але під час антрактів кожен глядач міг пожертвувати кошти на потреби воїнів зони АТО [33, 34].

Цікавою тенденцією можна вважати й те, що паралельно росту популярності вітчизняного кіно в Україні, значно підвищився інтерес до нього і в світі. На жаль, донедавна вітчизняний кінематограф приходив до європейців лише у вигляді окремих робіт. Але ситуація змінюється. Так, у Таллінні відбувся „Тиждень українського кіно”. У рамках фестивалю естонські глядачі побачили добірку сучасних українських повнометражних та короткометражних стрічок, серед яких „F 63.9. Хвороба кохання” Д. Томашпольського та О. Дем’яненко, „Поводир” О. Саніна, „Креденс” В. Васяновича, „Молитва за гетьмана Мазепу.

Нова версія” Ю. Ілленка, „Брати. Остання сповідь” В. Трофіменко, „Плем’я” М. Слабошпицького. Короткометражну програму було представлено добіркою фільмів „Українська нова хвиля”, створення якої ініціював Національний центр О. Довженка [35].

У Парижі з 8 по 14 квітня 2015 р. „Тиждень українського кіно” провели Всеукраїнський благодійний фонд І. Янковського „Ініціатива заради майбутнього” та Київський міжнародний кінофестиваль „Молодість”.

До програми „Тижня українського кіно” в Парижі увійшло сучасне і класичне українське кіно, а також найяскравіші короткометражні фільми 44-го кінофестивалю „Молодість”. Серед картин, що демонструвалися, були: „Поводир” О. Саніна, „Брати. Остання сповідь” В. Трофіменко, документальні фільми „Український аргумент” С. Маслобойщикова та „Чорний зошит Майдану” студентів 2-го режисерського курсу Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого; два відреставровані німі фільми 1929 року – „Шкурник” М. Шпиківського і „Весна” М. Кауфмана.

На прес-конференції, що пройшла в Українському культурному центрі, програму „Тижня українського кіно” представили міністр закордонних справ України П. Клімкін, голова Державного агентства України з питань кіно П. Ілленко, генеральний директор КМКФ „Молодість” А. Халпахчі, директор Національного центру О. Довженка І. Козленко, засновник ВБФ „Ініціатива заради майбутнього” І. Янковський.

Зазначалося, що фільми, привезені до Франції, відображають українське сприйняття реальності, а найголовніше – демонструють відданість нашої країни європейським цінностям. Універсальна мова кіно дозволяє швидко й ефективно розповісти про нашу країну, про людей, про складні сторінки, які були в нашій непростій історії, та про сучасні проблеми [36].

У грудні 2014 року Дні українського кіно пройшли й у Мюнхені. Захід було організовані ВБФ „Ініціатива в ім’я майбутнього” І. Янковського за сприяння Міжнародного кінофестивалю „Молодість” і Міністерства культури України. Українську делегацію представляли Є. Нищук, який обіймав посаду Міністра культури України у 2014 році, голова Державного агентства України з питань кіно П. Ілленко, генеральний директор кінофестивалю „Молодість” А. Халпахчі, меценат І. Янковський та команда молодих українських режисерів і продюсерів. „Нашу співпрацю з кінофестивалем „Молодість” ми розглядаємо як стартовий майданчик для молодих талантів, здатний надати імпульс їхньому подальшому розвитку, – сказав на церемонії відкриття Днів українського кіно І. Янковський. – Віримо, що наша підтримка національного конкурсу короткометражних фільмів, роботи вітчизняних делегацій на світових кінофестивалях допоможуть відкрити в Україні унікальних самобутніх режисерів, які з часом бра-

тимуть участь у таких престижних кінофестивалях, як Канський, Берлінський, Венеціанський”. Крім культурної місії, Дні українського кіно в Мюнхені мали й благодійний характер. Усі кошти, зібрані від продажу квитків, організатори передали на потреби дітей, що постраждали від військових дій на сході [37].

З 8 по 14 травня 2015 р. у Лос-Анджелесі (США) проходив форум кращих українських фільмів – „First Hollywood festival of the best ukrainian films”, організований Національною спілкою кінематографістів України. Показ кінострічок відбувався у кінотеатрі „Laemmle Music hall”, розташованому в престижному районі Лос-Анджелеса. У програмі було представлено такі знакові фільми, як „Білий птах з чорною ознакою”, „Криниця для спраглих”, „Тіні забутих предків”, „В бій ідуть тільки старики”, творці яких – Ю. Ілленко, С. Параджанов, Л. Биков. Організатори фестивалю не забули і про сучасний вітчизняний кінематограф. Американський глядач мав змогу побачити фільм М. Ілленка „ТойХтоПройшовКрізьВогонь”, що вийшов на великі екрани 2012 року, а також кінострічку М. Слабошпицького „Плем’я” 2014 року. Як почесних гостей було запрошено кінорежисера Р. Балаяна та відому артистку театру і кіно Л. Кадочникову [38].

У квітні – травні 2015 р. у Стокгольмі (Швеція) відбувся Перший північний український кінофестиваль, організований Українським інститутом у Швеції, що діє як волонтерська ініціатива. Подія відбувалася в кінотеатрі „Zita Folkets Bio”. Протягом 5 тижнів у рамках заходу представляли 5 сучасних і класичних українських фільмів, які відображали актуальний стан вітчизняного кінематографа. Організатори планують зробити захід щорічним. Усі зібрані кошти підуть на гуманітарні потреби постраждалих від агресії на сході України людей.

На відкритті фестивалю у престижному стокгольмському кінотеатрі був аншлаґ. Там зібралося понад 150 людей. Серед присутніх здебільшого були шведи, але також чимало українців-діаспорян. Фестиваль відкрила міністр культури та демократії Швеції Аліс Ба Кюнке. Причому вона ще й прийшла на відкриття в бандані з тризубами, а у своєму виступі згадала недавню поїздку до України, враження від зустрічей із активістами й письменниками. Представити свій фільм „Брати: остання сповідь”, перший у фестивальній програмі, приїхала режисер В. Трофіменко, розмову з якою вів провідний кінокритик Швеції М. Блумквіст. Цікавою фішкою „Братів” є те, що це адаптація роману „Джмелиний мед” живого класика шведської літератури Торґні Ліндгрена, де замість шведських гір дія відбувається в українських Карпатах. Відповідно і її герої – гуцули з їхнім діалектом і колоритом. „Для мене цей фестиваль – не менш важливий за найпрестижніші міжнародні кінофоруми. Адже мій фільм – це по суті екранізація класичного шведського роману, і це була перша нагода показати його саме шведському глядачеві”, – розповіла український режисер. Резонанс-

ними стали також покази фільмів „Хайтарма” (2013, А. Сеїтаблаєв), „Поводир” (2014, О. Санін), „Плем’ї” (2014, М. Слабошпицький). Завершився фестиваль перлиною українського кіно – фільмом „Тіні забутих предків” С. Параджанова.

У пресі підкреслювали, що фестиваль українського кіно став справжнім успіхом нашої країни. Він супроводжувався зацікавленням шведських медіа, заповненими залами, інтерв’ю на шведському радіо. Та головне, що захід зміг відкрити Україну не лише у воєнному і політичному плані, а й як країну культури [39].

Найбільш простим та ефективним способом виходу на світовий кіноринок є участь у престижних світових фестивалях, бо неодмінною складовою великих фестивалів є саме кіноринок. Зокрема, величезні можливості у цьому надає Берлінський міжнародний кінофестиваль. Щороку тут можна познайомитись із тим, що пропонує та чи інша країна. Саме країна, бо панує національно-територіальний підхід: ось вам Італія та її фільмова продукція, ось Бразилія, а ось і маленькі Словенія та Естонія.

Кілька років тому на фестивалі з’явився й український сонет (куточок). 2015 року було побоювання, що через відсутність фінансування Україна не зможе представляти у Берліні свою кінопродукцію [40].

Однак, саме цього року наша держава була доволі широко представлена на цьому престижному кінофестивалі. Основною перемогою нашої країни став „Срібний ведмідь”, якого отримав українській оператор С. Михальчук спільно з росіянином Є. Прівінім за знятий ними фільм „Під електричними хмарами” (спільне виробництво Росії, України та Польщі, режисер О. Герман-молодший). Цей приз присуджується за видатні досягнення в галузі кіномистецтва (операторська робота, музика, костюм, словом – за створення пластичного образу фільму). Видається, що нагорода є справедливою, оскільки головним достоїнством стрічки є її візуальна, пластична складова. Так що авторитетність С. Михальчука (він, зокрема, є оператором фільмів „Мамай”, „Коханець”, „Мій зведений брат Франкенштейн”, „Поводир” та ін.) зросла на порядок.

Крім того, українці були членами журі Берлінського кінофестивалю. Актриса українського походження О. Куриленко працювала в журі конкурсу повнометражних дебютів, а генеральний директор Київського міжнародного кінофестивалю „Молодість” А. Халпахчі увійшов у журі, що оцінювало здобутки сучасного німецького кінематографа. Окрім того, Всеукраїнський благодійний фонд І. Янковського „Ініціатива заради майбутнього” та організатори МКФ „Молодість” спільно з Національним центром ім. О. Довженка традиційно в рамках „Берлінале” на Європейському кіноринку організували роботу українського павільйону, де щоденно демонстрували роботи вітчизняних кінематог-

рафістів. Крім картин, що вийшли в прокат у 2014 році, було презентовано фільми-переможці національного конкурсу короткометражного кіно. Також безкоштовно розповсюджували DVD-диски зі стрічками режисерів-переможців та фіналістів національного конкурсу „Молодість – 2014”, випуск яких профінансував фонд І. Янковського. У складі делегації українських кінематографістів був переможець національного конкурсу – київський режисер Н. Романченко, автор документальної картини „Обличчя”, присвяченої Майдану. Під час Берлінського кінофестивалю фонд І. Янковського провів у Посольстві України у ФРН урочистий прийом для молодих українських кінематографістів, де були присутні 120 представників світової кіноіндустрії та дипломатів [41].

Кінознавці підкреслювали, що робота українського стенду дала змогу схвально відповісти на запитання – чи є інтерес до українського кіно? Зокрема нашими фільмами цікавляться фестивалні відбірники – до України та українського кіно сьогодні особлива увага. Цікавляться можливостями копродукції. З фільмів найбільший інтерес викликає наша анімація.

Втім, фахівці констатують дефіцит „масового” кіно. Певним винятком може слугувати. „Іван Сила” В. Андрієнка та „Поводир” О. Саніна та деякі інші. Проблема в тому, що такого кіно мало. Більше – авторського, орієнтованого на інші цілі, головним чином мистецькі – подати реалістичний образ дійсності, відкрити нову мову реальності. І це авторське, таке, що майже неодмінно орієнтується на фестивальну кон’юнктуру, кіно часто відтворює драматично-похмуру картину життя. Така картина рідко викликає зустрічну хвилю уваги і поваги масового глядача [40].

Кінодобірку „Голоси України” було представлено на великому форумі „go East” у німецькому Вісбадені у 2014 році. Фільм про події на Майдані, у Криму, на сході України став однією з сенсацій кінофестивалю. Українські режисери Д. Тяжлов і Е. Штика зібрали серію новел від різних режисерів та з різних куточків України. Це спроба осмислити ті події, що відбувалися в Україні у 2013–2014 роках. У рамках форуму також відбулася дискусія про роль режисерів та культурних діячів у подіях, які нині відбуваються в Україні та, зокрема, в Криму. Участь у ній брали Н. Михайлова (режисер, Берлін), А. Шпилюк (кінокритик і програмний директор Одеського кінофестивалю, Київ), А. Сильвестров (продюсер і режисер, Москва) та Д. Тяжлов (режисер і оператор, Київ). Усього на фестивалі показали 140 фільмів із 22 країн світу [42].

Інтерес до українського кіно продовжувався на фестивалі „go East” і у 2015 році. Тут було представлено низку українських фільмів, зокрема, „Все палає” О. Течинського, О. Солодунова та Д. Стойкова [43].

Унікальним щодо української участі став останній 30-й Варшавський кінофестиваль. Українці були у складі журі – і міжнародному (продюсер О. Ер-

шова), і в конкурсі „Вільний дух” (кінознавець А. Шпілюк), а в головному і у другорядному конкурсах фестивалю значилися наші три повнометражні стрічки: „Поводир” О. Саніна, „Моя русалка, моя Лорелей” Н. Джорджадзе, „Плем’я” М. Слабошпицького. На кіноринок CentEast запросили значну частину вітчизняних продюсерів, що представляли секцію „Україна в фокусі”.

Вже наприкінці фестивалю було зрозуміло, що ділові зустрічі мали позитивний результат: чимало продюсерів домовились про копродукцію, а продюсери „Племені”, більше того, підписали документи з компанією Aurora про продаж прав на фільм на всю територію Польщі.

Також під час Варшавського кінофестивалю було проведено зустріч голови Державного агентства України з питань кіно П. Ілленка і директора Польського інституту кіномистецтва А. Одорович. Вони, зокрема, домовилися сприяти розвитку українсько-польської копродукції, популяризації польського кіно на українському ринку, а українського – у Польщі. Також Польський кіноінститут погодився активно співпрацювати з Держкіно у наданні інформації щодо реформування кіногалузі і специфіки роботи з польськими продюсерами [44].

У вітчизняній пресі широко висвітлювалася й участь українських кінематографістів у 68-му Канському міжнародному кінофестивалі, що проходив на Лазурному узбережжі Франції. Хоча 2015 року жоден український фільм – як короткометражний, так і повнометражний – в основну програму Канського фестивалю не потрапив. Та на кіноринку кінофестивалю працював Український національний павільйон. За його організацію взялася команда Київського міжнародного кінофестивалю „Молодість” спільно з Всеукраїнським добродійним фондом „Ініціатива в ім’я майбутнього” І. Янковського і за підтримки Державного агентства України з питань кіно. Український павільйон, вже восьмий рік поспіль стає культурним представництвом нашої держави в рамках найбільшого кінофестивалю світу. Це – майданчик для представлення української кіноіндустрії в рамках кіноринку, для ділових зустрічей, які проводять з іноземними колегами українські режисери, продюсери, дистриб’ютори та фестивальні менеджери. Тож, у пресі підкреслювали, що попри те що українського кіно в програмах цьогорічного фестивалю немає, говорити про менше представлення національного кінематографа не випадає. Зокрема, відбувся закритий ринковий (непрем’єрний) показ нового фільму А. Матешка „Полон”, події якого відбуваються в теперішній час на сході України. Також у павільйоні було презентовано ще один готовий фільм – „Голубе плаття” українського режисера І. Мінаєва та фільми, що перебувають у виробництві: „Тепер я буду любити тебе” Р. Ширмана, „Good Game Well Played” О. Фетісової, „Максим Оса” І. Сауткіна, „Гніздо горлиці” Т. Ткаченка та інші. А в Short Film Corner – платформі для молодих кінематографістів – було представлено 15 короткометражних стрічок, зробле-

них в Україні. Крім того, в українському павільйоні тривала акція на підтримку ув'язненого режисера О. Сенцова. У павільйоні розмістили плакат із фотографією режисера та збирали підписи із закликом до російської влади звільнити митця [45, 46].

Взагалі, присутність українських кінематографістів на світових кінофорумах значно зросла в останні роки. Формат даної роботи не дає змоги докладно розповісти про всі ці заходи. Але й наведені найбільш гучні та резонансні приклади свідчать про певну тенденцію доволі успішного виходу вітчизняного кінопродукту у світовий кінопростір.

Завершуючи роботу, можна констатувати, – успішний досвід останніх років свідчить, що зміна естетичної парадигми в українському кіно назріла давно. І ніякі балачки про особливий український шлях у мистецтві цього не зупинять. На думку кінокритиків, нам потрібні не просто нові кінематографічні форми, а нова антропологія на екрані. Наше нарешті почало знаходити потрібну мову, щоб говорити про людей, котрі живуть тут і зараз. Цю мову чують в інших країнах. Добре було б, щоб почули в Україні. Нове лякає. Нове насторожує. Але саме нове робить світ прекрасним [9].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Національна стратегія розвитку кіноіндустрії України на 2015–2020 роки : проект / Державне агентство України з питань кіно // http://dergkino.gov.ua/ua/news/show/619/proekt_natsionalnoyi_strategiyi_rozvitku_kinoindustriyi_u_krayini_na_20152020_roki.html

2. Держкіно відновило фінансування українських фільмів / Інф. // <http://kyiv.ridna.ua/2015/04/derzhkino-vidnovylo-finansuvannya-ukrajinskyh-filmiv/>

3. На сайті Держкіно представлено проект Національної стратегії розвитку кіноіндустрії України на 2015–2020 роки / Інф. // <http://www.telekritika.ua/kontekst/2015-01-13/102462>

4. Ілленко П., Пилипенко Г.-Г. Пилип Ілленко: „Арт-хаус із постмодерністськими штучками і є фестивальними фільмами, які просувають державу” / Ілленко П., Пилипенко Г.-Г. // Уряд. кур'єр. – 2014. – 13 верес.

5. Левицький Л., Семака Л. Кіномитець Любомир Левицький: „Вимога часу – зламати глядацькі стереотипи, бо ми бджоли із світоглядом мухи” / Левицький Л., Семака Л. // Уряд. кур'єр. – 2014. – 20 верес.

6. Іванов Д., Савиченко І., Агрест-Короткова С. „Нам потрібен системний успіх!” / Іванов Д., Савиченко І., Агрест-Короткова С. // День. – 2014. – 27 берез.

7. Побачимося з „Плем'ям”, увінчаним Гран-прі / Інф. // Уряд. кур'єр. – 2014. – 6 верес.

8. Долина Н. Безвихідь чи віра? / Долина Н. // Уряд. кур'єр. – 2014. – 4 жовт.
9. Десятерик Д. Нова мова і мова підмін / Десятерик Д. // День. – 2014. – 17 верес.
10. Підгора-Гвяздовський Я. „Поводир”, шлях до прозріння / Підгора-Гвяздовський Я. // Дзеркало тижня. Україна. – 2014. – 15–21 лист. – С. 14.
11. Жук О. Що краще – сліпота чи глухота? / Жук О. // Україна молода. – 2014. – 11 верес.
12. Вергеліс О. „Ви ж мене, очі, плакати навчили” / Вергеліс О. // Дзеркало тижня. Україна. – 2014. – 15–21 лист. – С. 14.
13. „Незламна”: фільм про українку-снайпера / Інф. // Демократ. Україна. – 2014. – 19 грудня.
14. Підгора-Гвяздовський Я. Її не зламати... / Підгора-Гвяздовський Я. // Дзеркало тижня. Україна. – 2014. – 4–10 квіт.
16. Гай Н. „Незламна”: поміж ударами серця / Гай Н. // Хрещатик. – 2015. – 2 квіт.
16. Брухаль Г. Франківчани переглянули кінострічку „Тіні незабутих предків” / Брухаль Г. // Голос України. – 2014. – 9 січ.
17. Катаєва М. Песиголовець – загроза Карпат / Катаєва М. // Хрещатик. – 2014. – 4 квіт.
18. Дмитрук С. Спочатку показали в Туреччині, тепер – у нас / Дмитрук С. // Уряд. кур'єр. – 2015. – 7 лют.
19. Перший український повнометражний мультимедіум / Укрінформ. // Демократ. Україна. – 2014. – 14 лист.
20. Перший пішов: „Бабай” на великому екрані / Відділ новин „УК” // Уряд. кур'єр. – 2014. – 20 груд.
21. Константинова К. Українським дітям – мультяшну терапію / Константинова К. // Дзеркало тижня. Україна. – 2014. – 1–7 лист. – С. 14.
22. Десятерик Д. Новий шанс для документалістики / Десятерик Д. // День. – 2014. – 26 лист.
23. Тихий В., Константинова К. „Babylon” ХХІ: 70 миттєвостей євромайдану / Тихий В., Константинова К. // Дзеркало тижня. Україна. – 2014. – 8–14 лют. – С. 13.
24. Гай Н. Одеський старт Олександра Довженка / Гай Н. // Хрещатик. – 2015. – 12 лют.
25. Українську стрічку визнали найвидатнішим документальним фільмом усіх часів! / Інф. // День. – 2014. – 5 серп.

26. Вітер В., Криворчук Г., Марченко Н., Лубчак В. «Українські фільми – це така ж зброя, „кіноБТри”» / Вітер В., Криворчук Г., Марченко Н., Лубчак В. // День. – 2014. – 6–7 лют.
27. Тиждень кіно відкриють фільмом Олега Сенцова / Влас. інф. // Голос України. – 2014. – 3 верес.
28. Фільми на підтримку Сенцова покажуть в Західній Україні / Інф. // День. – 2014. – 19–20 верес.
29. Марченко Н. „Вільний” подих / Марченко Н. // День. – 2014. – 16 жовт.
30. Катаєва М. Молоде українське кіно / Катаєва М. // Хрещатик. – 2015. – 27 лют.
31. Правило І., Константинова К. Молоде українське кіно: кров і сонети / Правило І., Константинова К. // Дзеркало тижня. Україна. – 2015. – 25 квіт. – 16 трав. – С. 14.
32. Антипенко І. Ближче до глядача / Антипенко І. // День. – 2014. – 13 лист.
33. Особова О. „Лютий” кінопоказ / Особова О. // Урядовий кур’єр. – 2015. – 11 лют.
34. Войнова Н. У Сєверодонецьку показували українські фільми / Войнова Н. // День. – 2015. – 12 лют.
35. У Таллінні триває „Тиждень українського кіно” / Інф. // День. – 2015. – 20–21 лют.
36. Малин В. Париж прийняв „Тиждень українського кіно” / Малин В. // Україна молода. – 2015. – 15 квіт.
37. Бахарева Т. Средства, собранные от продажи билетов на кинопроекторы, пойдут на нужды детей, пострадавших от военных событий на востоке Украины / Бахарева Т. // Факты. – 2014. – 11 дек.
38. Головка Т. Уперше в Голлівуді відбудеться фестиваль українського кіно / Головка Т. // День. – 2015. – 28 квіт.
39. Пасічник Н., Жуков А. Швеція відкриває Україну / Пасічник Н., Жуков А. // День. – 2015. – 29–30 квіт. ; У Швеції показують краще українське кіно / Інф. // Демократ. Україна. – 2015. – 8 трав.
40. Тримбач С. Душу й тіло лікувати / Тримбач С. // Україна молода. – 2015. – 11 лют.
41. Бахарева Т. Игорь Янковский: „Знакомя мир с работами молодых украинских режиссеров, мы делаем нашу страну ближе и понятнее Европе и всему миру” / Бахарева Т. // Факты. – 2015. – 19 февр.
42. Кіно про Майдан – одна з сенсацій фестивалю у Німеччині / Інф. // День. – 2014. – 15 квіт.

43. На немецком кинофестивале Go East показали фильм о Майдане «Все пылает» / Інф. // <http://news.rambler.ru/kinomusic/30095135/>

44. Польша і Україна планують разом знімати кіно / Інф. // День. – 2014. – 29 жовт.; Україна – Польша. Кіностарт / Інф. // Україна молода. – 2014. – 30 жовт.

45. У Франції стартував Канський кінофестиваль / Інф. // Україна молода. – 2015. – 14 трав. ; Джеджула А. Украинский фильм „Плен”, посвященный событиям на Донбассе, покажут в Каннах / Джеджула А. // Факты. – 2015. – 14 мая.

46. Український павільйон в Каннах розпочав свою роботу / Інф. // <http://socportal.info/2015/05/13/ukrayins-kij-pavil-jon-v-kannah-rozprochav-svoyu-robotu.html>

Матеріал підготував

Бурнашов І.Ю., зав. сектором
відділу наукового аналізу
і узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування **І. Г. Піленко**

Підписано до друку 27.05.2015. Обл.-вид. арк. 1,5. Б/т. Зам. 58. Безплатно

Ротапринт НПБ України, Київ–1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12